

درس بیستم

«وزیران کاردان، شهرهای آباد»

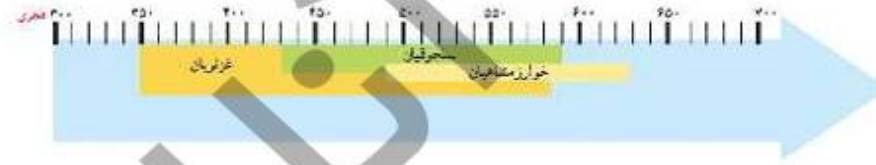
آموختنی‌ها

- ۱ نحوه‌ی ورود ترکان به ایران
- ۲ چگونگی تشکیل سلسله‌های ترک از قبیل غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان
- ۳ چگونگی رونق دانش، هنر و معماری

ورود ترکان به ایران

ترکان به صورت قبیله‌ای در نواحی شمال‌شرقی ایران زندگی می‌کردند. کار اصلی آن‌ها دامداری بود. با گسترش دین اسلام تا سرزمین‌های شمال رود جیحون یا (منطقه‌ی ماوراءالنهر)، ترکان مسلمان شدند و بعضی از قبایل ترک به تدریج به داخل ایران رفت و آمد کردند. به علت استعدادها و توانایی‌های نظامی برخی از ترکان، آن‌ها به دربار پادشاهان نفوذ کرده و به مقامات مهمی چون فرماندهی سپاه رسیدند. ترکان پس از مدتی سلسله‌ی غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان را تشکیل دادند.

مشخصات سلسله‌ی غزنویان

مشهورترین فرمانروای غزنویان	سلطان محمود غزنوی
یکی از کارهای مهم سلطان محمود	لشکرکشی به هند
جانشین سلطان محمود	پسرش سلطان مسعود
پایتخت سلسله‌ی غزنویان	شهر غزنین

مشخصات سلسله‌ی سلجوقیان

طغرل	مؤسس سلسله‌ی سلجوقیان
از شرق تا ماوراءالنهر و از غرب تا دریای مدیترانه	قلمرو در زمان سلطان ملکشاه سلجوقی
شهر اصفهان	پایتخت سلطان ملکشاه

سلطان محمد	مهم‌ترین سلطان خوارزمشاهیان
گسترش از سمت شرق و همسایه شدن با مغول‌ها	قلمروی ایران در زمان سلطان محمد
حمله‌ی مغول‌ها به ایران	چگونگی انقراض حکومت خوارزمشاهیان
شهر گرگانج	پایتخت سلسله‌ی خوارزمشاهیان
خواجه نظام الملک توسی	وزیر مشهور سلجوقی

زبان و ادب فارسی: در دوره‌ی حکومت‌های ترک‌تبار به‌ویژه سلجوقیان، زبان و ادب فارسی مورد توجه قرار گرفت: به‌طوری‌که مقرر شد که نامه‌ها و فرمان‌های حکومتی به زبان فارسی نوشته شوند، در حالی‌که قبل از آن، به زبان عربی نوشته می‌شدند. از جمله شاعران معروف دوره غزنویان، ابوالقاسم فردوسی است.

به دستور خواجه نظام‌الملک در دوره‌ی سلجوقیان، مدارس به نام «نظامیه» در شهرهای بزرگ، مساجد، برج‌ها و مناره‌ها و کاروانسراهای باشکوهی بنا شدند. شغل بیش‌تر مردم در زمان حکومت‌های غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان در ایران همچون گذشته، کشاورزی و دامپروری بود. در این دوره، با وجود آمدن شهرهای بزرگ و آباد در ایران شغل‌هایی چون سفالگری، آهنگری، بافندگی، تجارت و بازرگانی با سرزمین‌های دیگر رواج پیدا کرد.

مدرسه نظامیه

برج طغرل

مسجد رشتخوار

تمرین

۱ موارد مرتبط را به یکدیگر وصل کنید.

غزنویان		در این دوره مدارس نظامیه ساخته شدند.
خوارزمشاهیان		فردوسی از شاعران این دوره بود.
سلجوقیان		در این دوره کشور با مغول‌ها همسایه شد.
		آنان اولین سلسله‌ی ترکان در ایران بودند.
		این سلسله، حکومت سلجوقیان را از بین برد.
		مؤسس این سلسله طغرل بود.

۲ درستی و نادرستی هر عبارت را مشخص کنید.

- الف: ترکان مردمی بودند که در نواحی شمال شرقی ایران زندگی می‌کردند.
- ب: کاروان‌سرای رباط قره عشق، در خراسان جنوبی قرار دارد.
- پ: یکی از کارهای مهم سلطان محمود، لشکرکشی به چین بود.

۳ جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

- الف: پایتخت سلطان ملکشاه، شهر ..... بود.
- ب: مشهورترین فرمانروای غزنوی، ..... بود.
- پ: ..... از وزیران مشهور سلجوقیان بود.

با انتخاب گزینه‌ی مناسب به پرسش‌های داده شده پاسخ دهید.

الف: «برج طغرل» در شهر ری مربوط به آثار کدام سلسله است؟

- ۱) غزنویان   ۲) سلجوقیان   ۳) خوارزمشاهیان   ۴) سامانیان

ب: در دوره‌ی حکومت ترک تبار چه شغل‌هایی در شهرهای بزرگ ایران رواج داشت؟

- ۱) کشاورزی - دلمداری - بافندگی و تجارت
 ۲) سفالگری - آهنگری - بافندگی و تجارت
 ۳) کشاورزی - دلمداری - سفالگری و تجارت
 ۴) دامپروری - سفالگری - بافندگی و تجارت

پ: دوره‌ی حکومت کدام سلسله ترک تبار طولانی بود؟

- ۱) غزنویان   ۲) سلجوقیان   ۳) خوارزمشاهیان   ۴) آل بویه

علاوه بر مدارس نظامیه، چه چیزهای دیگری در دوره‌ی سلجوقیان ساخته شد؟

.....

.....

۶ در زمان سلطان ملکشاه سلجوقی قلمروی ایران تا کجا گسترش یافت؟

.....

.....

۷ حاکمان ترک تبار به چه دلیل وزیران ایرانی را برای اداره‌ی کشور انتخاب می‌کردند؟

.....

.....

